

Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности у Београду
Б е о г р а д, Краља Милана 50

Сенату Универзитета уметности у Београду
Б е о г р а д, Косанчићев венац 29

Предмет: Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Драгане Јовановић

ЈУРИЈЕВ КРУГ

телепортацијска свита за камерни ансамбл и електронику

Уводно образложење

Драгана Јовановић је пријавила докторски уметнички пројект под називом *Јуријев круг – телепортацијска свита за камерни ансамбл и електронику* током треће године докторских студија композиције на Факултету музичке уметности. Овај пројекат је одобрен на седници Сената Универзитета уметности 25. 4. 2013. године, а за ментора је одређен Срђан Хофман, редовни професор Факултета музичке уметности. Уметнички пројекат *Јуријев круг* (партитура, снимак са концертног извођења и теоријска студија о делу) завршен је и предат Факултету 5. септембра 2013. године.

Одлуком Наставно-уметничко-научног већа Факултета музичке уметности од 13. септембра 2013. године, именована је Комисија за оцену и одбрану уметничког пројекта, у саставу Срђан Хофман, редовни професор ФМУ, Зоран Ерић, редовни професор ФМУ, Исидора Жебељан, редовни професор ФМУ, Рајко Максимовић, редовни професор ФМУ у пензији и Милан Михајловић, редовни професор ФМУ у пензији.

Комисија за процену и одбрану уметничког пројекта Драгане Јовановић *Јуријев круг – телепортацијска свита за камерни ансамбл и електронику*, детаљно се упознала са делом и његовим теоријским образложењем, те подноси Извештај којим се позитивно оцењује уметнички пројект Драгане Јовановић.

Извештај Комисије садржи: уводно образложење, биографске податке о кандидату, приказ, анализу и оцену уметничког пројекта Драгане Јовановић, аналитички приказ, критички увид и оцену теоријске студије о делу *Јуријев круг*, те закључак Комисије.

Биографски подаци о кандидату

Драгана Јовановић је рођена у Београду 1963. године. Током школовања у средњој музичкој школи „Јосип Славенски“ у Београду, награђивана је на републичким и савезним клавирским такмичењима. На завршетку школовања добила је и посебне дипломе као ученик генерације, за посебне резултате области солфеђа и награду за најбољег ученика из вежби у компоновању.

Факултет музичке уметности, Одсек за композицију, уписала је 1979. године (класа проф. Срђана Хофмана). Композиције настале током студија су јој извођене на Трибини композитора у Опатији и сусретима музичких академија Југославије, а добитница је и награда на међуакадемским такмичењима из солфеђа и свирања партитура.

Дипломирала је 1984. године композицијом *Усијање*, за коју је добила награду *Стеван Христић*.

Магистарске студије композиције, у класама професора Срђана Хофмана и Милана Михајловића, Драгана Јовановић је завршила 2002. године, а 2007. године је уписала докторске студије композиције.

Драгана Јовановић је радила као музички сарадник на Драмском програму Радио Београда (1984-85.), професор теоријских предмета у средњој музичкој школи „Јосип Славенски“ (1985-1994.), слободан уметник, хонорарни сарадник, а потом, од 2002. године, и асистент на Катедри за теоријске предмете Факултета музичке уметности. У звање доцента за теоријске предмете изабрана је 2007, а у звање ванредног професора новембра 2012. године. Деловала је и као музички продуцент аудио издања ансамбала *Дуа флорал (Музичка сликовница)* и *Done di Belgrado (Мала*

кутија), те сарађивала као аутор, аранжер и продуцент са дечјим хором РТС. Била је члан жирија на међународним такмичењима *Seventh Edition International Composing Competition* у Болоњи, *Rencontres d'Ensembles de Violoncelles de Beauvais* у Француској и редован члан жирија на домаћим такмичењима музичких школа у теоријским дисциплинама.

Драгана Јовановић се бави и теоријским радом. Објавила је студије *Бинарно у педагогији хармоније* (Зборник трећег годишњег скупа Катедре за теорију „Музичка теорија и анализа”, 2005), *Кинетика у педагогији хармоније*, (Зборник осмог педагошког форума, 2006.), приручнике *Практикум 1 из хармоније – дијатоника и алтерације* и *Практикум 2 из хармоније – модулације* (ФМУ/ИП, СИГНАТУРЕ, 2009) и, у сарадњи са Д. Алексићем, студију *Упоредна опсервација педагошких приступа у зависности од интерпретативне вокације на предмету Анализа музичког дела* (2009).

Богата композиторска делатност Драгана Јовановић обухвата различите жанрове: од популарне музике, преко музике за филм, телевизијске серије и позориште, до „класичне”, претежно камерне музике. Наведимо да је, само у последње две године, Драгана Јовановић написала *Vinitage Concerto (Concerto grosso)* за виолину, виолу, гудачки оркестар и чембало, *Ирпације*, (мултимедијални пројекат), *Malas Vyta* за пет харфи и камерни гудачки оркестар, *Incanto d'inverno* за виолу, гудачки оркестар, харфу и чембало, *Mussica d'autunno* за виолу и гудачки оркестар, *Јуриј 3* за флауту, харфу и појца, *Matrix Combat* за два клавира и електронику, *Одлуке о љубави и енергији*, за женски хор и гудачки оркестар, *Sounds of Mama Duna* за мешовити хор, етно певачицу, *beatboxer*-а, виолу, виолончело, контрабас, саксофон, удараљке, харфу, бућку и електронику, *Resian Love Song* за осам виолончела, контрабас и електронику, те *Rrboot* за флауту, кларинет, две виолине, виолу, виолончело и клавир.

У области примењене музике, Драгана Јовановић је радила музику за следеће серије, филмове и представе:

- 2005. *Јелена*, телевизијска серија;
- 2005/06. *Документи – Живот и стандарди – Косово и Метохија*, документарна телевизијска серија;

- 2006. *Друго стање*, телевизијска серија, режисер Д. Елчић
- 2006. *Друго стање*, филм, режисер Д. Елчић;
- 2008. *Prehod, (Transition)*, играни филм, режија Борис Палчич, симфонијски оркестар РТВ Љубљана, Словенија;
- 2008. *Бледи месец*, филм, режија Љ. Самарџић;
- 2008. *Elizabetinska trilogija*, позоришна представа, режија Драган Живадинов, *Забрањено позориште, (Prepovedano gledališče)*, Љубљана;
- 2008. *Јесен стиже, дуњо моја* – трећи део, телевизијска серија, режија Љ. Самарџић;
- 2009. *Јесен стиже дуњо моја* – четврти део, телевизијска серија, режија Љ. Самарџић;
- 2009. *Leteča bratja Rusjan*, телевизијски играно-документарни филм, Словенија;
- 2011. *LJUBEZEN IN DRŽAVA*, позоришна представа, редитељ Д. Живадинов, *Драма*, Љубљана

Композиције Драгане Јовановић извођене су у Србији, многим европским земљама, САД и Јужној Америци, а већи број снимака њених композиција објављен је на CD издањима.

Сем поменуте награде *Стеван Христић*, Драгана Јовановић је добила и другу награду на Интернационалном композиторском конкурс (International Composing Competition '2 agosto') у Болоњи, *Златну значку* Културно просветне заједнице Србије и *Сребрену медаљу* Универзитета уметности у Београду.

Приказ и анализа дела ЈУРИЈЕВ КРУГ

Јуријев круг, Телепортацијска свита за камерни ансамбл и електронику је концертно дело – претходница будућој опери *Звездани град*. Свита садржи пет ставова (Орбитализација, Надорганизам, Вакуум заум, Методолози, С_Витање), који успостављају однос аналоган концентричним круговима, уз тензиони раст који асоцира на одбројавање приликом лансирања свемирске летелице. Писана је за озвучени камерни ансамбл: гудачки квинтет, гитару и електричну гитару (један извођач), клавир, челесту и чембало (такође један извођач), харфу, ударалке и два слоја електронског звука – на либрето

Telekozmistična struktura ZVEZDNO MESTO словеначког аутора Драгана Живадинова.

Либрето је у оригиналу написан на словеначком језику, а препев текста на руски језик (који ауторка, сем на једном месту, користи у свом делу), урадио је руски космонаут, вишеструки доктор наука и лингвиста, Јуриј Батурин (Юрий Батурин).

Либрето је замишљен као „велика словенска опера“ (Живадинов), али без политичких и верских конотација. У бити је то текст без очигледне драмске радње, у коме је главни лик космонаут Јуриј. Он тежи да пређе у ново стање, да се пребаци преко емпиријске и фиктивне рампе која га дели од свемирског бестежинског простора и друге димензије. Он разуме све језике. Његов циљ је да сва знања и искуства преведе „у ум, заум и вакуум“ (Живадинов). Њега у тој борби између инстинкта и науке задржава женски лик – Она. Тај лик га омета, уноси сумњу у његове сопствене могућности. Осим поменутих, у либрету постоје још два лика: Лабораторија и Опсерваторија, које су у улози посматрача и коментатора сваке Јуријеве речи и покрета.

Композиција *Јуријев круг*, будући да није свита **из** опере, већ је свита **за** оперу која још није написана, не прати целину садржаја либрета, већ се заснива на филозофској идеји оних делова текста који се баве преласком у духовну сферу, која се овде поистовећује са антигравитационом димензијом и одвајањем од свега овоземаљског.

Термин *свита* упућује наравно на циклично **инструментално** дело, а *Јуријев круг* Драгане Јовановић садржи вокалне деонице (певање, говор, шапат...) везане за ликове из либрета. Те су деонице, међутим, заједно са дотатим мушким хором, претходно студијски снимљене од стране више певача (певачица) који тумаче исти лик, а потом електронски модулисане и тиме транспоноване у други медиј, где постају један од фиксираних слојева електронског парта дела. Гласови су дакле бестелесни, дематеријализовани, присутни само кроз припремљени аудио запис, а на сцени само чланови инструменталног ансамбла изводе композицију „уживо“, временски се синхронизујући са садржајем који се истовремено емитује као *play back*.

Електронски парт свите *Јуријев круг* садржи и слој створен од електронски обрађених узорака звукова различитог порекла и мањег броја генерисаних звукова добијених поступком суптрактивне синтезе.

Критички увид и оцена резултата

Свита *Јуријев круг* се, судећи по профилу својих музичких материјала и употребљеним композиционим поступцима, ослања на *полистилизам*, који ауторка дефинише и као *полижанр*, мислећи при томе на утицај фолклорног наслеђа, џеза, и рок музике (и поп културе уопште) на садржај свог дела.

Поетика Драгане Јовановић развила се из уметничког и теоријског рада Алфреда Шниткеа, нарочито његове анализе начина коришћења *принципа цитирања, принципа алузије и технике адаптације* при обликовању полистилистичког дела, али и из дела Лучјана Берија, британске рок групе *Квин (Queen)* и деловања београдског инструменталног састава *Secondhanders*. Дело *Јуријев круг* није међутим пука илустрација композиционих поступака карактеристичних за полистилистичку оријентацију у различитим врстама савремене музике, већ оригинално и уметнички вредно остварење којим је Драгана Јовановић доказала своју стваралачку зрелост. Алузије, парафразе и цитати, за којима ауторка повремено посеже, дискретно су, а нераскидиво уткани у **њено** музичко ткиво, уроњени у пажљиво вођен, маштовит и музикално остварен музички ток. Драгана Јовановић је успела да у свити *Јуријев круг* оствари јединство и кохерентност свог сведеног, модалног и полимодалног хармонског језика, упечатљиве мотивске грађе, занимљивих, често остинатних ритмичких токова, фактуре, начина коришћења инструмената и инструментационог стила, те да створи дело високог експресивног набоја.

Питања за кандидаткињу

1. Комисија сматра да би било корисно да Драгана Јовановић, приликом одбране свог уметничког пројекта, детаљније

образложи разлоге због којих је електронски медиј у делу *Јуријев круг* користила на тембрално прилично сужен и по многим аспектима донекле конвенционалан начин. Приметно је, наиме, да ауторка не посеже за новим технолошким решењима, која данас омогућују изузетно разноврсне начине модулисања звучних узорака (у овом случају вокалног порекла), већ се претежно ослања на дисторзије и модулације звука добијене преко уобичајених *Plug-ins* процесора.

2. Да ли ауторка сматра да би нешто већи контраст између ставова композиције допринео квалитету уметничког доживљаја слушаоца, имајући у виду њену укупну дужину, али и конвенције везане за сам назив дела (*свита*)?

Приказ и анализа теоријског рада о делу Јуријев круг

Теоријски рад о свити *Јуријев круг* Драгане Јовановић састоји се од неколико делова: *Предговор* (стр. 3-8); *Уводна разматрања* (стр. 9-15); *Метод рада на пројекту Јуријев круг* (стр. 16-28); *Инструментација* (стр. 29-58); *Аналитички приказ Јуријевог круга* (стр. 59-85); *Закључак* (стр. 86). Следе *Прилог* са либретом на руском, словеначком и српском језику (стр. 87-96) и *Списак литературе*.

У *Предговору* за своју студију Драгана Јовановић нас упознаје са идејом о стварању велике словенске опере ***Звездани град*** (на либрето Драгана Живадинова), сложеног вишемедијског, технолошки захтевног и у продукцијском смислу комплексног и скупог пројекта чији је сажетак и претходница *Телепортацијска свита Јуријев круг*. Након објашњења свог односа према изабраном тексту и образложења разлога за одлуку да ликови у *Свити* не буду физички присутни на сцени, Драгана Јовановић нас упознаје са основама своје поетике и размишљањима која су претходила избору наслова ставова композиције.

Уводна разматрања започињу објашњењем (из визуре Драгане Јовановић вишезначних) појмова *свита* и *телепортацијска*, а затим садрже

један лични 'поглед' на музичко наслеђе које је за ауторку било значајно приликом компоновања *Јуријевог круга*. Кроз осврт на *принцип цитата*, *технику адаптације* и *принцип алузије*, у делима Прокофјева, Шниткеа, Берија, Порта, итд., те подсећања на примере одсуства појединих извођача са сцене у делима композитора романтичара и програмност музике испољену у делима насталим у различитим епохама, Драгана Јовановић успоставља контекст из кога је њено дело настало.

Поглавље *Метод рада на пројекту Јуријев круг* садржи детаљно тумачење начина на који је ауторка користила либрето, начина коришћења и избора гласова за вокалне деонице, образложење функције и садржаја електронске деонице и технолошког поступка којим је она реализована.

У следећем поглављу, *Инструментација*, ауторка образлаже разлоге за избор одређених инструмената за своју композицију, анализира по ситуацијама фактуру и третман инструменталног ансамбла у сваком од ставова свите, уз мноштво нотних примера.

Аналитички приказ Јуријевог круга комбинује минуциозно тумачење драматургије, музичке форме, хармонског, мелодијског и ритмичког садржаја свих пет ставова композиције. Кроз ову анализу, ауторка је представила особености своје композиционе технике и посебне методе којима остварује специфичну полистилистичност свог дела.

Теоријска студија о делу *Јуријев круг* Драгана Јовановић завршава се кратким *Закључком*, *Прилогом* који садржи упоредни тројезички либрето *Свите* и *Списком литературе* који је подељен на три дела: *Теоријска литература* (29 јединица), *Партитуре* (33 јединице) и *Остали извори* (11 јединица).

Критички увид и оцена резултата теоријске студије

Теоријска студија Драгана Јовановић на обухватан и уверљив начин осветљава ауторкине поетичке ставове и методе које је користила приликом процеса осмишљавања, компоновања и реализовања свог уметничког пројекта. Ова је студија истовремено и примерна стручна анализа

композиције *Јуријев круг*, анализа у којој се на суверен начин комбинују различите музичко-теоријске дисциплине, којима се Драгана Јовановић и иначе професионално бави.

Мада се може речи да поједини аналитички делови текста можда садрже вишак дескриптивног прилаза музичком садржају, ова теоријска студија несумњиво представља богат, драгоцен и незаобилазан извор за сва будућа проучавања њеног опуса. те у потпуности испуњава функцију коју и треба да има у оквиру једног докторског уметничког пројекта.

Закључак

Дело *Јуријев круг – телепортацијска свита за камерни ансамбл и електронику* је концепцијски занимљиво, оригинално и уметнички вредно остварење којим је Драгана Јовановић доказала своју стваралачку зрелост. Алузије, парафразе и цитати, за којима ауторка повремено посеже у оквиру своје полистилистичке стваралачке оријентације, дискретно су, а нераскидиво уткани у **њено** музичко ткиво, уроњени у пажљиво вођен, маштовит и музикално остварен музички ток. Кандидаткиња је успела да у свити *Јуријев круг* оствари јединство и кохерентност свог сведеног, модалног и полимодалног хармонског језика, упечатљиве мотивске грађе, занимљивих, често остинатних ритмичких токова, фактуре, начина коришћења инструмената и инструментационог стила, те да створи дело високог експресивног набоја које представља вредан допринос нашем музичком стваралаштву.

Теоријска студија Драгане Јовановић, која је део њеног докторског пројекта, на обухватан и уверљив начин осветљава ауторкине поетичке ставове и методе које је користила приликом процеса осмишљавања, компоновања и реализовања своје *Телепортацијске свите*. Ова је студија истовремено и примерна стручна анализа композиције *Јуријев круг*, анализа у којој се на суверен начин комбинују различите музичко-теоријске дисциплине, којима се Драгана Јовановић и иначе професионално бави.

На основу критичког увида у уметнички и теоријски део овог рада, Комисија констатује да он по свим својим одредницама и елементима испуњава високе критеријуме докторског уметничког пројекта. Стога Комисија предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности и Сенату Универзитета уметности да овај Извештај прихвати и покрене процедуру за јавну одбрану докторског уметничког пројекта **Јуријев круг – телепортацијска свита за камерни ансамбл и електронику**, кандидаткиње Драгане Јовановић.

Комисија у саставу:

Срђан Хофман, редовни професор ФМУ у пензији (ментор)

Зоран Ерић, редовни професор ФМУ

Исидора Жебељан, редовни професор ФМУ

Рајко Максимовић, редовни професор ФМУ у пензији

Милан Михајловић, редовни професор ФМУ у пензији

У Београду, 9. децембар 2013.